

Nujna enotnost akcije in stališč

Senatna zbornica je odobrila finančni zakon in državni proračun za leto 1986 in v tej zvezi je bil z veliko večino glasov sprejet spremenjevalni predlog, ki so ga bili vložili nekateri komunistični senatorji (med njimi Gerbčeva in Battello) in furlanski socialist Castiglione in ki predvideva nakazilo 35 milijard lir »pomoči slovenski manjšini« v Italiji. Kot je rečeno v utemeljitvi predloga, bo ta vsota služila za finančno kritje zakona o globalni zaščiti in za večjo podporo kulturnemu delovanju manjšine iz državnih skladov. S to vsoto bo v skladu s sprejetim predlogom razpolagalo notranje ministrstvo v triletju 1986-1988, kar pomeni, da bi o porazdelitvi moral odločati predvsem vladni komisar v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Pristanek vlade je med razpravo v senatu dal zakladni minister Gorja.

Bralce moramo takoj opozoriti, da s tem zadeva ni končana, kajti finančni zakon mora še odobriti poslanska zbornica. Če bo predlog prodrl tudi v tej zakonodajni zbornici, bomo lahko rekli, da je omenjena vsota res na razpolago, čeprav bo treba za izvajanje zakona čakati na izvršilne norme. Če pa hočemo, da bo ta ukrep kaj zalegel, je nujno, da vlada in parlament odobri zakon za globalno zaščito slovenske manjšine, saj je to prvi pogoj za dejansko izvajanje tudi pravkar odobrenega predloga v senatni zbornici. Na to je med razpravo opozorila senatorka Jelka Gerbec, ki je med drugim poudarila, kako je skrajni čas, da vlada pove svoje stališče o vloženi zakonskih predlogih za celovito zaščito naše manjšine. Takšno zaščito je pred donevi ponovno napovedal in obljubil minister za odnose z deželami Vizzini, ko je govoril na nekem manjšinskem mednarodnem zborovanju pri Palermu. V zadnjih dneh so se začele širiti govorice, da je vlada oziroma pristojno ministrstvo še pripravilo besedilo zakonskega osnutka, ki ga zdaj baje proučujejo vodstva petstrankarske vladne večine. V tej zvezi smo tudi slišali, da je besedilo po svoji vsebini baje takšno, da ga manjšina mora odklanjati.

Pot do pravične in poštene rešitve našega temeljnega vprašanja, ki je in ostane globalna zakonska zaščita, je torej po vsej verjetnosti še dolga. Premagati bo treba vrsto ovir, ki se postavljajo zlasti v naših krajih, kot lahko ugotovljamo, ko prebiramo n. pr. tržaški italijanski dnevni in periodični tisk. Zato je toliko bolj potrebna enotnost akcije v vrstah naše manjšine in bo tudi še kako potrebna enotnost stališč, ko bo tekla stvarna razprava o vladnem zakonskem osnutku.

Slovenski duhovniki za zaščito naše manjšine

Slovenski duhovniki iz tržaške, goriške in videmske škofije so sestavili spomenico v zvezi z zakonsko zaščito slovenske manjšine v Italiji in jo naslovili na najvišje državne oblasti. Listina se glasi takole:

»Slovenski duhovniki tržaške, goriške in videmske škofije, zaskrbljeni za življenje svojega ljudstva, čutimo dolžnost, da se obrnemo do najvišjih državnih oblasti glede zakona o zaščiti slovenske manjšine v Italiji, ki se zdaj pripravlja.

K temu nas nagiba krščanska zavest, ki temelji na evangeliju in se izraža tudi na podlagi dokumentov Drugega vatikanskega koncila.

Odsev teh vrednot zasledimo tudi v italijanski ustavi, predvsem tam, kjer spodbuja in brani enake pravice vseh državljanov. Zato prosimo, da bi uresničili duha ustave tako, da bi čimprej odobrili zakon o zaščiti Slovencev v Italiji.

Poznamo težave, ki so doslej ovirale odobritev zakona. Vemo pa tudi, da nobena težava ne sme preprečiti pravne zaščite temeljnih človekovih pravic. Znano je namreč, da pravice posameznikov in skupnosti nikogar ne žalijo, nikomur ne prinašajo škode, temveč so izraz omike in mirnega sožitja. Ustava ne priznava privilegijev, temveč jamči za pravice, izraža vrednote in določa dolžnosti, ne da bi komu kaj odvzela.

Slovenski duhovniki prosimo, da tiste pravice, ki imajo poseben pomen za obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti, dobijo priznanje in jamstvo s posebnim zaščitnim zakonom.

»Posebej želimo poudariti nekatere točke, ki so po našem mnenju pomembnejše«, pravi izjava slovenskih duhovnikov, ki pojasnjuje:

1. Zakon naj prizna in zajamči spoštovanje slovenskih državljanov in njihovih kulturnih izrazov, predvsem jezika, ki je temeljni in značilni izraz njihove istovetnosti, in to ne samo v zasebnem krogu, temveč tudi v odnosu do javnih oblasti v vseh 35 občinah v deželi — v videmski, goriški in tržaški pokrajini — kjer pač živijo Slovenci skupno z italijanskim prebivalstvom.

2. Za šolske ustanove prosimo, naj zaščitni zakon ne le potrdi dosedanja določila, ki zaenkrat veljajo le za šole s slovenskim učnim jezikom v tržaški in goriški pokrajini, temveč naj jih izboljša in izpopolni v smeri posebne avto-

nomije na deželni ravni in jih razširi še na videmsko pokrajino.

Glede Slovencev videmske pokrajine, ki so na kulturnem področju v neugodnem položaju, naj zakon predvideva, ob enakosti pravic s Slovenci tržaške in goriške pokrajine, tako uresničevanje določil na šolskem področju, da jim bo pomagalo k napredovanju s postopnim in homogenim razvojem.

3. Ohranitev slovenskega prebivalstva je povezana z ozemljem, z njegovim družbenim in gospodarskim razvojem in z njegovo povezanostjo, zato smo mnenja, da predstavljata veliko nevarnost za sam obstoj manjšine tako dosedanje načrtno razlaščenje zemljišč kot nekatere urbanistične izbire. Zakon naj predvideva omejitev takih postopkov in neposredno soodločanje prebivalstva pri urbanističnih izbirah.

4. Globoko smo prepričani, da kultura bistveno oblikuje istovetnost in resnični človekov družbeni ter verski napredek vsakega naroda. Zato pričakujemo, da bo zaščitni zakon upošteval in spodbujal možnosti za ohranitev in razvoj svojstvene kulturne slovenske narodnostne skupnosti s primerno podporo ustanovam, organizacijam, družbenim občilom in drugim dejavnikom kulturnega razvoja.

Zaščitni zakon naj prinaša zaščito in finančno podporo vsem kulturnim ustanovam slovenske narodnostne skupnosti, brez neopravičenih prednosti, zapostavljanj ali izključevanj, kakor pač določa sama ustava, saj je tudi za Slovence v Italiji značilen ideološki pluralizem.

Ob koncu želimo — naglašajo slovenski duhovniki — da bi zaščitni zakon za slovensko manjšino, ki že stoletja živi na področju Furlanije-Julijske krajine, omogočil dejavno sodelovanje, prijateljsko in mirno sožitje vseh prebivalcev, in to v korist obeh narodov, ki živita na tem obmejnem prostoru, ob obojestranskem upoštevanju pravic in dolžnosti posameznikov in skupnosti.

Msgr. LOJZE ŠKERL, škofov vikar za Slovence v tržaški škofiji; msgr. OSKAR SIMČIČ, škofov vikar za Slovence v goriški nadškofiji in msgr. MARINO QUALIZZA, župnik videmske stolnice.

O sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo

V časnikarskem krožku v Trstu je bila 13.12. tiskovna konferenca o sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo. Kot gost je bil navzoč Jože Smole, ki je član predsedstva Zveze komunistov Slovenije.

Po pozdravnih besedah deželnega tajnika Viezzija je govoril Smole. Povedal je, da je Jugoslovanska zvezna skupščina odo-

brila tri zakone znatne važnosti, ki se tičejo zunanje trgovine ter s tem tudi gospodarskega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo. To so zakon o izmenjavah blaga in storitev s tujino, zakon o kreditnih odnosih ter valutni zakon.

Porojevanje teh treh zakonov je bilo nadaljevanje na 3. strani ■

RADIO TRST A

O sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo

■ nadaljevanje s 1. strani

■ NEDELJA, 15. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Lov za ukradenimi milijoni« (Smiljan Rozman - Lučka Sušič); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sklop velikih pesnitev; 15.25 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Franz Joseph Haydn: Letni časi, oratorij za soliste, zbor in orkester; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Bolgarski mladinski zbor »Družna pesem« iz Slivna in francoski mešani zbor »Madrigale« z Bordeauxa; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotichek: »V deželi pravljic«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Silvia Zazzaro; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 17. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Franz Joseph Haydn: Letni časi, oratorij za soliste, zbor in orkester; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Silvia Zazzaro; 18.00 Saša Vuga: »Silvestrovo črepinj«, radijska igra; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Primorska diaspora v svetu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanka 1985; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta; 18.00 Poezija slovenskega zapada.

■ ČETRTEK, 19. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Od Milj do Devina; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezirimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Romunski mešani zbor »Camerata felix« iz Oradee; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 20. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Komorni zbor iz Ptujja; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica za dobro jutro - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v repentabrski cerkvi; 10.55 Melodični orkestri; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Anketa o mladinski brezposelnosti; 15.00 Otroški kotichek: »Skrivo - odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violončelist Peter Filipičič; 18.00 Sklop velikih pesnitev v izboru in pripovedi Vladimira Jurca ter v režiji Sergeja Verča. Vladimir Makovski: »Obлак v hlačah«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

precej težavno in diskusija je bila tudi večkrat polemična. Republika Slovenija in Hrvatska sta bili v začetku proti z utemeljitvijo, da se preveč ukrepa administrativno ter se premalo spodbuja izvoznike za izvoz na konvertibilna področja na Zahodu. Jugoslavija nujno potrebuje trdne devize za odplačilo dolgov ter za gospodarski razvoj na višji tehnološki ravni.

Končno — je dejal Smole — je prišlo do sporazuma, zvezna vlada je upoštevala večino pripomb ter novi teksti zakonov kažejo, da so sad popolnega soglasja. V novih zakonih je poudarek na povečanju izvoza, na povezavi uvoza z izvozom ter na vzpostaviti večjega reda glede uporabe deviz. Pri slednjem so upoštevane zlasti potrebe federacije ter uvajanja višje tehnologije v gospodarstvu.

Zakoni — je priznal Smole — ne bodo rešili sami vsega ter so potrebna prizadevanja vsega gospodarstva, predvsem za večjo kvaliteto proizvodov ter za izvoz na konvertibilna področja.

Glede gospodarskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo je Smole zagotovil, da maloobmejna trgovina ostane ter bo lahko celo razširjena. Intervencijskih deviznih ukrepov, ki so v zadnjih mesecih tega leta škodovali maloobmejni trgovini, bo konec s 1. januarjem, ko bo z novim valutnim zakonom uveden nov režim.

Končno je Smole govoril še o višjih oblikah gospodarskega sodelovanja med Ita-

lijo in Jugoslavijo, katerih je zdaj pre malo, nadalje o skupnih projektih in skupnih investicijah. Dotaknil se je tudi kulturnega in znanstvenega sodelovanja.

Po Smoletovem poročilu se je razvila obsežna debata, v katero so posegli številni navzoči časnikarji in politiki. V debati se je pokazalo posebno zanimanje za novi valutni zakon, za komunistični in socialistični zakonski predlog za uvedbo prostih industrijskih con vzdolž celotne italijansko-jugoslovanske meje ter za infrastrukturo, kot so načrti za avstrijsko-jugoslovanski predor pod Karavankami ter za avtomobilske ceste ob italijansko-jugoslovanski meji, na primer od Razdrtega proti Gorici.

Glede infrastruktur je Smole povedal, da Jugoslavija želi za gradnjo cest italijanske in druge evropske kredite. Za uvajanje tehnologije pa je pod določenimi pogoji pripravljena sodelovati tudi pri evropskem znanstvenem načrtu EUREKA.

Jože Smole je odločno zanikal, da bi Jugoslavija mislila ponovno uvesti depozit za prehod meje.

—o—

PRIPRAVE

NA VSEDRŽAVNI KONGRES

Po večurni razpravi sta centralni komite in osrednji nadzorni odbor komunistične partije Italije odobrila kongresne dokumente, na podlagi katerih bo stekla razprava v vseh strankinih organih tja do 9. aprila, ko se bo v Firencah začel petdnevni 17. vsedržavni kongres komunistov. Nič ne ni glasoval proti tako imenovanim kongresnim tezam. Glede 46 političnih točk so našteali 11 vzdržanih glasov, glede 11 programskih točk pa 8 vzdržanih glasov. Iz glasovalnih izjav in diskusije izhaja, da so zavzeli kritična stališča in so se vzdržali med drugimi poslanec Ingrao, senator Cosutta, senator Colajanni, poslanec Magri in senator Perna.

TORTORA JE ODPSTOPILO

Radikalni poslanec Enzo Tortora je odstopil kot član Evropskega parlamenta. V Strasburgu je predsednik zbornice že prebral pismo z napovedjo odstopa. Sam Tortora pa misli sklep obrazložiti s posebnim govorom. Ker evropski parlament ne predvideva kakih glasovanj o odstopih, je Tortora v bistvu že nehal biti evropski poslanec.

ALBANSKI ZAROTNIKI V JUGOSLAVIJI

Jugoslovanska policija je odkrila široko razpreno mrežo protirežimskih elementov na Kosovu. Aretirala je okrog 50 ljudi, pri katerih je našla protidržavno gradivo in celo orožje; poleg tega je odkrila, da je skupina imela stike z emigracijo in baje tudi z obveščevalnimi službami tujih sil, ki pa jih poročilo ne označuje določneje.

Protirežimska zarota ima hkrati pečat albanskega nacionalističnega vrenja, ki je prišlo na površje leta 1981 in ki je bilo zatrto s policijo in vojsko, vendar nikoli do konca. Protirežimska tajna organizacija na Kosovu je imela razpredene svoje mreže tudi na območju Črne Gore in Makedonije. Vse te podatke objavlja jugoslovanska časniškarska agencija Tanjug.

Srečala sta se Cossiga in Kirchschräger

Predsednik republike Cossiga se je v Benetkah srečal s predsednikom Avstrije Kirchschrägerjem. Na tiskovni konferenci je izjavil, da morajo biti med državami dobri odnosi kot med družinami. Zaradi tega misli nadaljevati sestanke z državnimi poglavarji sosednjih držav.

Državna poglavarja sta razpravljala o odnosih med obema državama ter o svetovnem položaju, zlasti o svetovni razorožitvi in o boju proti terorizmu. Dunaj je sedež mednarodnih pogajanj o razorožitvi. Avstrija je nevtralna država ter članica Evropskega sveta.

Posebno pozornost sta Cossiga in Kirchschräger posvetila vprašanju Južne Tirolske, kjer je položaj še vedno kočljiv zaradi odnosov med nemškimi in italijanskimi prebivalstvom. Cossiga je opozoril, da strpnost prinaša strpnost ter nestrpnost prinaša nestrpnost.

Državnika sta se strinjala, da je treba odnose med Italijo in Avstrijo čim bolj razširiti na vseh področjih od političnih do gospodarskih in kulturnih. Pri tem sta spomnila tudi na pozitivni sestanek, katerega sta imela pred kratkim Craxi in kancler Sinowatz.

Slovani in zgodovina

»Dejavnost nekaterih zahodnih znanstvenikov, da bi območje, v katerem naj iščejo prednike Slovanov, prestavili čim dalje, nekam na vzhod, npr. v predele nedostopnih močvirij, pa de danes takoj v oči. Pogosto se to sklada z željo, da bi Slovane izrinili iz stare Evrope. In če je že treba, potem skupaj z Indoevropejci, ki so se pojavili kot nekaki jezdec od nekod. Tako je npr. prof. Maria Gimbutas, ameriška arheologinja, razvila zamisel, da so Indoevropejci kot bojeviti jezdec prišli v Evropo od vzhoda. To pa je v protislovju z odkritji jezikoslovja, arheologije in zgodovine ...«

Tako izjavlja prof. Oleg Trubačov, dopisni član Akademije znanosti SZ in vodja izdaj etimološkega slovarja slovanskih jezikov (Etimološki slovar slavjanskih jazykov), katerega 11. zv. je izšel 1984. Njegov članek je objavil mesečnik »Kultur und Leben - UdSSR« (1985/8), ki ga izdaja omenjena akademija.

Uvodoma pa omenjeni članek navaja naslednje: Zahodni znanstveniki poskušajo trdovratno izkrivljati zgodovino posameznih slovanskih narodov, ponarejati zgodovinska dejstva in jih tolmačiti poljudno in neutemeljeno. ... Raziskave primerjalnega zgodovinskega jezikoslovja pa zavračajo na osnovi dognanj trditve o zgodovinski zaostalosti Slovanov.

Presenetljivo je, da danes tudi ruska oz. sovjetska znanost opušta trditve o pradomovini Slovanov nekje v močvirjih za Karpati, potem ko je na njej vztrajala še vse do druge vojne in tudi po njej. In to v panslavističnem prepričanju, da

Brandt na obisku v Varšavi

Predsednik socialnodemokratske stranke in bivši kancler Brandt, je končal tri-dnevni obisk na Poljskem, kamor ga je povabil predsednik, general Jaruzelski, ob 15-letnici ureditve odnosov med Poljsko in Zahodno Nemčijo.

Brandt je na tiskovni konferenci povedal, da se je zavzel za osvoboditev političnih zapornikov. Iz svoje akcije pa ne misli delati propagandne zadeve, ker bi to ne pripelovalo k rešitvi osebnih primerov, za katere se je zavzel. Poudaril je še, da ni res, da je odklonil srečanje z voditeljem prepovedane »Solidarnosti« Waleso, temveč je omejil svoj obisk le na Varšavo.

Brandt je imel te dni več razgovorov z Jaruzelskim, obiskal je katoliškega primasa Glempa, razgovarjal pa se je tudi s skupino katoliških izobražencev, ki so blizu Solidarnosti.

PRED VOLITVAMI NA FILIPINIH

Vidni predstavnik opozicije na Filipinih Laurel je potrdil, da bo februarja na predčasnih volitvah kandidiral za predsednika. To bodo prve volitve po letu 1969. Sedanji predsednik Marcos v bistvu že 20 let neovirano vlada.

Potrjeno je tako, da se opozicija ne bo predstavila enotno na volitvah, ker se za predsedniško mesto poteguje tudi vdova po umorjenem opozicijskem voditelju Benignu Aquinu »Cory«.

Kaj se bo v prihodnjem obdobju zgodilo na Filipinih, pa še ni jasno. Vrhovno sodišče se mora še izreči o ustavnosti razpisanih volitev. Med tekmece pa lahko pride še do sporazumov.

bi morali pač vsi Slovani izhajati ravno iz ruskega ozemlja za Karpati in da bi bila s tem Rusija nekakšna mati vseh Slovanov.

Očitek zahodnemu zgodovinopisju in arheologiji je jasen. »V svojih cenitvah«, pravi omenjeni pisec, »glede davnih časov mnoge stvari niso zgolj naključje in brez škode. Takšno stanje je posledica nekega znanstvenega mita o starih Slovanih, ki da niso poznali ne socialne ureditve niti ne živinoreje in so vse to prevzeli od Germanov in Turkotatarov. To izvira od slovanskega znanstvenika (mišljen je Jan Peisker, zgodovinar na univerzi v Gradcu, češkega rodu), vendar v okviru Avstro-Ogrske... Tukaj je treba ločiti znanstveno resnico od zavestnega klišeja ...«

Prof. Trubačov je seveda obziren in zahodnim znanstvenikom ne očita ideologije. To je, zakaj so prikazovali zgodovino in kulturo Slovanov v tako izkrivljeni podobi, ker je tudi v SZ ideologija le preveč prevladovala nad znanostjo. Dovolj je, če se spomnimo samo vodje naravoslovnega inštituta, po imenu Lysenko, v stalinističnem obdobju. Ime, ki ga lahko zahodnjaki na sovjetske očitke zmeraj navedejo.

To pa ne spremeni osnovnega dejstva, in sicer, da so zgodovino slovanskih narodov v resnici izkrivljali. K temu lahko rečemo, da zgodovino Slovencev še posebej in da ta izkrivljena prikazovanja prevladujejo še danes.

Model Jana Peiskerja o zgodovinskem suženjstvu Slovanov je prevzel namreč v svoje zgodovinske razlage o zgodovini Slovencev tudi vodilni ljubljanski zgodovinar Ljudomil Hauptmann že takoj po prvi svetovni vojni. Bil je znan unitarist, profesor zgodovine na ljubljanski univerzi. Tako je dal slovenskemu zgodovinopisju določen pečat, rekli bi težnjo negativnega prikazovanja zgodnje slovenske zgodovine.

Takšnemu prikazovanju se je odločno uprl zgodovinar Josip Mal in bil v polemiki s Lj. Hauptmannom, zatem pa tudi z B. Grafenauerjem vse do let po zadnji vojni. Mal je ugotavljal, da se je državnopravna struktura Karantanije v stoletjih srednjega veka ohranila. Nasprotje med J. Malom in Lj. Hauptmannom in zatem B. Grafenauerjem je potem ostalo in se ni nikoli premestilo.

Nemško zgodovinopisje je že pred dvema desetletjema odločilno spremenilo svoje stališče vsaj do zgodovine Slovencev. Po letu šestdeset

je priznalo, da so imeli Slovenci v Karantaniji plemstvo, ki je ohranilo svoj slovenski značaj tudi v poznejših stoletjih. Vse to nam potrjujejo tudi zgodovinski viri, ne le slovensko ustoličevanje koroških vojvod, temveč tudi zapriseganja oz. poklanjanje cesarju zatem, samo v slovenskem jeziku, vse do Karla VI., očeta Marije Terezije (1728).

Seveda pa ta podatek še ni našel mesta v učbenikih zgodovine, kjer se še naprej drži nekakšno prikazovanje, da smo bili Slovenci po vključitvi v kraljestvo Frankov za cela stoletja pod »nemškim« jarmom.

Vsaj nemško, pa tudi ostalo zahodnoevropsko zgodovinopisje pa se še ni resno soočilo s predpostavko o pradomovini Slovanov za Karpati, od katere odstopa sedaj, kot smo videli, celo sovjetsko zgodovinopisje, ugotavljajoč, da je šlo v tem primeru predvsem za omalovaževanje kulture in preteklosti slovanskih narodov.

Prihodnost bo očitno morala razčistiti še mnoga odprta vprašanja o začetkih slovanskih narodov. Razveseljivo je, da prihaja pri tem do novih pobud tudi na Vzhodu.

Vprašanje je sedaj, ali bo tudi v prikazovanju slovenske zgodovine prišlo do preverjanja nekdanjih pojmovanj, ki so bila usmerjena predvsem na slabšaino tolmačenje preteklosti, zgodovine in jezika Slovencev? Ali pa bomo Slovenci na tem področju, na katerem so prebijali nemškonacionalni in ideološki monopol najprej Cehi, zatem Poljaki in sedaj tudi Rusi, še naprej obtičali na romantičnih predstavah, kakršne nam ganljivo niza npr. pisatelj Finžgar v svojem leposlovno sicer imenitnem delu »Pod svobodnim soncem«.

—O—

90 LET »PASIONARIE«

20 tisoč španskih komunistov je kljub notranji razdvojenosti proslavilo 90-letnico znane komunistične bojevnice Dolores Ibaruri - »Pasionarie«. Na stadionu v Madridu, kjer je potekala proslava, je bilo tudi 150 delegacij in skupin iz vzhodnih in zahodnih držav. Proslave so se udeležili tako somišljeniki sedanjega glavnega tajnika španske partije Iglesiasa kot njegovega prednika Santiaga Carilla, ki je bil tudi prisoten, čeprav ni bil povabljen in ni stopil na uradno tribuno. Sovjetski komunisti so darovali bronasti doprnsni kip revolucionarke, ki je še vedno zelo aktivna in pri dobrem zdravju. Pred nekaj dnevi je bila med podpisniki peticije na špansko vlado za izstop iz Atlantskega zavezništva.

Končala se je izredna škofovska sinoda

V Vatikanu so objavili besedilo sklepnega dokumenta, ki so ga odobrili na izredni škofovski sinodi. Zbor predsednikov škofovskih konferenc se je končal v nedeljo, 8. t.m. Sklepni dokument se deli na dva dela in na več poglavij. Prvi del obravnava vprašanja, ki se tičejo koncila in izvajanja njegovih določil. V drugem delu obravnava posamezna področja, ki so bila predmet razprave na sinodi. V dokumentu je med drugim rečeno, da mora katoliška Cerkev preroško odklanjati vsako obliko revščine in preganjanja in braniti ter se povsod zavzemati za spoštovanje temeljnih in neodtujljivih človekovih pravic. To velja zlasti tedaj, ko je treba braniti človeko življenje od samega njegovega začetka, ko je treba to življenje ščititi v vsaki okoliščini pred napadalci ter človeško življenje dejavno vzpodbujati v vseh po-

gledih. Sinoda izraža popolno solidarnost bratom in sestram, ki trpijo preganjanje zaradi svoje vere in zaradi pospeševanja pravičnosti.

V prvem poglavju se sinodalni očetje sprašujejo, zakaj se v bogatih državah pogosto javlja odtujevanje od Cerkev, medtem ko se uveljavlja pozitivno gledanje nanjo v tistih državah, kjer je Cerkev preganjana po totalitarnih ideologijah ali pa dviga svoj glas proti socialnim nepravilnostim. V drugem delu sklepnega dokumenta govori med drugim o nevarnosti, da bi hierarhično pojmovanje Cerkev zamenjalo sociološko pojmovanje, medtem ko sta obe pojmovanji dejansko pristranski. Na koncu sklepnega dokumenta omenja problematiko kolegialnosti ter odnose med primatom rimskega papeža ter zborom katoliških škofov.

Prof. SAMO PAHOR POSREDOVAL V RIMU

Dne 3. t.m. je prof. Samo Pahor, predstavnik učnega, vodstvenega in nadzornega osebja šol s slovenskim učnim jezikom v Vsedržavnem svetu za javno šolstvo v Rimu, izročil posebni tajnici prosvetne ministrice sen. Falcuccijske, zadržane v parlamentu, podrobno dokumentirano poročilo o posledicah začasne preselitve državnega otroškega vrtca z italijanskim učnim jezikom od Banov (Trst). Skupaj s poročilom je izročil prošnjo, naj bi ministrica dala preveriti točnost zbranih podatkov, jim dodala manjkajoče podatke in prispevala k pomiritvi duhov z uradno objavo poročila o razmerah, dogodkih in pristojnostih, ki naj omogoči vsakomur, da si ustvari neizkrivljeno podobo celotne zadeve.

25% VEČ PREHODOV

V prvih enajstih mesecih tega leta so našli nekaj nad 21 milijonov 400 tisoč prehodov na italijansko-jugoslovanskih blokih v tržaški pokrajini. V primerjavi z istim razdobjem preteklega leta se je število prehodov povečalo za 25 odstotkov. Novembra je šlo preko meje v obeh smereh milijon 600 tisoč potnikov, od tega 700 tisoč s prepustnicami.

USODA ČISTILNICE AQUILA-TOTAL

Predsednik deželnega odbora Biasutti je skupno z odbornikom za industrijo Franciscuttom sprejel delegacijo vseh treh sindikalnih zvez in tovarniškega sveta čistilnice Aquila-Total. Biasutti je potrdil, da bo najkasneje v prvi polovici januarja prišlo do sestanka s predsednikom vlade. Z zaprtjem čistilnice bi namreč nastali zastoji v preskrbi naftnih derivatov v Furlaniji-Julijski krajini. Predstavniki uslužbencev rafinerije so se ponovno izrekli proti zaprtju obrata, obenem pa izkazali pripravljenost na kakršnokoli rešitev, pod pogojem, da se ohrani proizvodnja in število zaposlenih.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU CARLO GOLDONI

PRIMORSKE ZDRAHE

Režija: Boris Kopal

v soboto, 7. decembra ob 19.30 v Kulturnem domu,
v nedeljo, 8. decembra ob 17.00 v Športno-kulturnem centru v Zgoniku.

Ubaldu Vrabcu ob njegovi 80-letnici

Pisati o človeku, ki slavi visok življenjski jubilej, je lepo opravilo. Lepo, kajti ob takih trenutkih ima človek priložnost, da se zamisli o marsičem. O življenjski usodi slavljenca, o dobi, ki ji je bil priča, o delu, ki ga je opravil.

Osemdeset let skladatelja in publicista Ubalda Vrabca, dolgoletnega sodelavca našega lista, je torej taka priložnost. Včeraj, 11. decembra, je namreč minilo 80 let od njegovega rojstva. Vsako srečanje z njim je dogodek, kajti Vrabec je edinstven v svoji radoživosti in obenem, mogoče prav zaradi tega, ima človek vtis, da se za njegovim veseljem razpoloženjem skriva občutljiva in lahko ranljiva duša umetnika, ki z nasmehom na obrazu skuša omiliti ne vedno naklonjeno okolje, ki ga obdaja. V svoji radoživosti namreč dobiva moč, s katero premaguje življenjske težave.

Ti dve naravi se torej prepletata, Vrabčeva osebnost pa se seveda izraža tudi v njegovem delu. Ne bi tu pisali o njegovih simfoničnih delih, ker poznamo le »Škocijanske jame«, za katere smo zvedeli slučajno, da so Vrabčeve, ko smo slišali odpo-ved po radiu. Presenečenje pa je bilo veliko in spremenilo se je v pravo veselje, za katerega se mu tudi javno zahvalimo. Raje bi se ustavili pri njegovih zborovskih skladbah. Te bolj poznamo. Kot pravimo, se skladateljeva narava kaže v njegovem delu in tako je »Polževa ženitev« naravnost groteskna v svoji šaljivosti. Podobno bi lahko zapisali o njegovi priredbi pesmi »Pocesti gre«, ali »Čuka« za ženski zbor. Vrabec pa je mogoče najbolj prepričljiv v skladbah, ki so napisane na razna pesniška besedila. Uglasbil je n.pr. Kosovelovo pesem »Veter«, prav mraz spreleti človeka, ko poje ali sliši to besedilo uglasbeno, uglasbil je tudi več Gradnikovih pesmi. Te so bolj udarne, samozavestne, moške. Puntarske so te pesmi in v njih Vrabec ubere mogoče svoje najbolj učinkovite strune. Že vrsto let jih sklada, pa naj bo to »Bilečanka«, Potrčeva pesem »Sinoči me dekletje je vprašalo« ali pa Miklavčevo besedilo »Kraške gmajne«. Veliko bi lahko še naštevali, kajti Vrabčev opus je zelo obsežen. Pisal je za moške, ženske in mešane zbo-

re. Med njegovimi pesmimi najdemo skladbe za vsak okus in vsakršno zborovsko zna-nje. Vse pa so pevne, človek uživa, ko jih poje. Celotno otroškimi zborom je namenil nekatera svoja dela.

Na tem mestu pa ne moremo mimo obsežnejših Vrabčevih zborovsko glasbenih del, kot so to n.pr. njegove maše. Škoda, da jih v glavnem pojemo samo na primorskih korih, kajti popolnoma zaslužen bi se te Vrabčeve maše lahko izvajale na vsem slovenskem narodnem prostoru.

Smo v božičnem času in nemogoče bi bilo mimo Vrabčevih božičnih pesmi. Gotovo moramo najprej omeniti številne priredbe starih ljudskih božičnih pesmi za razne pevске sestojke. Pesmi pa, ki sta doživeli največji uspeh pri pevcih in poslušalcih, sta gotovo priredba znane »Poslušajte vsi ljudje« in pesmi »Bila je noč«, ki jo je napisal pesnik Vinko Beličič.

No, če bi bili vsaj štirje, kajti sami neradi pojemo, bi Ubaldu Vrabcu radi kaj zapeli ob tem njegovem visokem jubileju. Samo kaj? Izbirali bi radi med njegovo priredbo »Zdravice«, med »Slovensko pesmijo«, ki pa jo vsi bolj poznajo po začetnih taktih in besedah »Samo milijon nas je«, in napitnico »Bratci veseli vsi«. Mogoče bi bilo najlepše in najbolj pametno, da bi po voščilu zapeli kar vse tri, seveda v upanju, da bi »maestro« ne bil prestrog sodnik. Gotovi pa smo, da bi peli s srcem, to pa je za vsako petje verjetno prvo. Tako je tudi naše voščilo. Iz srca Vam voščimo še veliko let in da bi Vaš trud pri operi rodil delo, ki bo še enkrat potrdilo, da je Primorska dala slovenskemu narodu svoje najboljše pevce. Da ne pozabimo, voščilu se pridružujeta poleg vsega uredništva in sodelavcev, tudi Vaša dolgoletna prijatelja Mihec in Jakec. Iz službenih dolžnosti sta na občinskem »turnu« zadržana, drugače bi Vas osebno obiskala. Vabita pa Vas, da ju Vi obiščete.

M. T.

—o—

OBISK V PRAGI

V Pragi so bili te dni razgovori med političnimi in gospodarskimi predstavniki Češkoslovaške ter tržaškim zastopstvom, ki se je tam zadržalo do srede. V tržaškem odposlanstvu so bili zastopniki Trgovinske zbornice, Tržaškega Lloydja, tržaškega pristanišča, družbe Fincantieri in letališča v Ronkah. Tržaški predstavniki so želeli preučiti možnost, da bi Češkoslovaška bolj uporabljala tržaško pristanišče.

—o—

ČESTITKE OB VISOKEM JUBILEJU!

Dirigentu in skladatelju prof. Ubaldu Vrabcu za 80-letnico rojstva iskreno čestitajo in voščijo vse najboljše. Najprej čim trdnejšega zdravja in vedrine, pa tudi navdihov in moči, da bi tudi v prihodnjih letih nadaljeval s svojim umetniškim delom v veselje in ponos vse naše narodne družine.

Zupnik Zerjal in Cerkevni pevski zbor
Sveti Jernej z zborovodjem

Opčine, 11. decembra 1985

Profesor Janko Messner v DSI

»Brez sloge pravica na dan ne more«. S temi besedami je koroški pisatelj prof. Janko Messner pričel dne 9. t.m. svoje predavanje v Društvu slovenskih izobraženec v Trstu, na katerem je izpričal svojo navezanost in ljubezen do nikaragujskega poskusa sožitja in sodelovanja med marksizmom in krščanstvom. Pisatelj je tudi prebral več pesmi, ki jih je napisal po svojem povratku iz te srednjeameriške države. Sandinistična vlada v Managui je po njegovem v nekaj več kot petih letih po osvoboditvi izpod Somozove diktature zara-rala korenito revolucijo v državi in pripomogla k odpravi analfabetizma. Pred tem je prof. Messner omenil pobude in akcije za zbiranje pomoči tej srednjeameriški državi, ki se bori s hudimi gospodarskimi problemi.

Toda predavanje ni bilo v celoti posvečeno zgolj Nikaragvi. Prof. Messner je navedel, da bodo v teh dneh v Celovcu predstavili njegovo knjigo »Otrokova vprašanja očetu«, ki pa nikakor ni namenjena zgolj mladim in najmlajšim bralcem, pač pa predvsem v resen premislek starejši generaciji.

—o—

STIKI S HRVAŠKO

O poglobitvi stikov med našo deželo in socialistično republiko Hrvaško je bilo govora na sestanku med predsednikom deželne-ega sveta Solimbergom in novim predsednikom hrvaškega sabora Jožefom Zmajčičem, ki ga je spremljal generalni jugoslovanski konzul v Trstu Mirošič.

KOLENDAR DRAMSKEGA SPOREDA RADIA TRST A ZA DECEMBER 1985

V torek, 24. decembra ob 18. uri: Pavle Zidar »KARKOLI STE STORILI ENEMU TEH UBOGIH«. Božična legenda. V svoji najnovejši, po naročilu dramskega uredništva Radia Trst A napisani igri »Karkoli ste storili enemu teh ubogih« se Pavle Zidar, eden najbolj plodnih slovenskih pisateljev, loteva zanimive teme Kristusove vrnitve na Zemljo, kot oblike njegovega učenja, ki doživi zakol. Avtor torej razmišlja o božiču kot o propadli idili, ki se vse bolj umika resnim zadevam... Režija Marjana Prepeluh. Produkcija Radio Trst A.

V torek, 31. decembra, ob 18. uri: Vojmil Rabadan - Modest Sancin »LAZAR SP'D KLANCA«. V popestritev našega noveletnega sporeda bomo realizirali dubrovniško komedijo »Lazar sp'd klanca«, ki sta jo avtorja slovenske ponašitve Vojmil Rabadan in Modest Sancin povzela po znameniti igri Marina Držića »Dundo Maroje«. Igro je pred mnogimi leti uprizorilo Slovensko stalno gledališče na prostem na Stadionu »1. maj« pri Sv. Ivanu in — če nas spomin ne vara — je bila to zadnja velika uprizoritev pod nebom v takratni režiji Modesta Sancina, ki je tudi igral glavno vlogo. Prepričani smo, da bo tuid najnovejša radijska realizacija te znamenite igre v tržaškem anrežju doživela pri poslušalcih lep in ugoden sprejem. Režija Adrijan Rustja. Produkcija Radio Trst A.

Vsaki ponedeljek in petek ob 16. uri: IZ ZAKLADNICE PRIPOVEDNIŠTVA. Nov niz te popularne in umetniško kvalitetne literarne oddaje, ki črpa svoj navdih iz najlepših strani svetovne in domače literarne zakladnice. Naslov te serije oddaj je »RESNO - MANJ RESNO. SODOBEN AVTOR - SODOBNA DELA«, vključuje pa sodobna dela, kratke tudi še neobjavljene črtice, novele in še zlasti humoreske domačih in širše slovenskih avtorjev. Izvajajo najboljši domači pripovedovalci umetniške besede. Radijska realizacija Nataša Sosič. Produkcija Radio Trst A.

OBSODBA GENERALOV V ARGENTINI

V Buenos Airesu se je zaključil proces proti vodilnim predstavnikom bivšega vojaškega režima, ki so zakrivali umor in mučenje tisočev političnih nasprotnikov. Na dosmrtno ječo sta bila obsojena general Videla in admiral Massera. Na 17 let zaporne kazni je bil obsojen general Viola, ostali pa so prejeli po nekaj let zaporne kazni. Nekateri so bili oproščeni, a bodo ostali v zaporu, ker so bili pred tem že obsojeni v zvezi s slabo izvedbo falklandske vojne.

KULTURNE VESTI

Antološko razstavo Lojzeta Spacala v goriški palači Attems so podaljšali do 5. januarja.

—O—

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu — Peterlinova dvorana — v ulici Donizetti 3 bo v ponedeljek, 16. decembra, PREDBOŽIČNO SREČANJE S TRŽAŠKIM ŠKOFOM LORENZOM BELLOMIJEM. Začetek ob 20.30. Pred tem bo ob 19.30 v istih prostorih otvoritev likovne razstave arh. Marte KUNAVER iz Ljubljane.

—O—

V Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici 3 bo v ponedeljek, 16. decembra, otvoritev likovne razstave osnutkov za barvna okna in tapiserije arh. Marte Kunaver iz Ljubljane. Otvoritev bo ob 19.30. Razstava pa bo odprta vsak dan od 17. do 19. ure.

Doberdobska občina in nižja srednja šola

Doberdobski občinski svet je na svoji seji, dne 27. novembra 1985, obravnaval vprašanje stavb za slovenske šole na Goriškem in ugotovil sledeče:

— ne glede na to, da bo doberdobska občinska uprava v kratkem poskrbela za odprtje sekcije slovenske nižje srednje šole v Doberdolu in s tem zadostila potrebam tudi nekaterih drugih okoliških občin, ostaja vsekakor odprto vprašanje stavb za slovenske višje srednje šole, ki so osredotočene vse v Gorici.

V vsej povojni dobi ni bilo vprašanje stavb za slovenske šole v Gorici nikdar prepričljivo zastavljeno in vsekakor ni bilo zadovoljivo izpeljano: od vseh slovenskih šol v mestu ima samo ena zares svoje in dokončne prostore.

Zaradi pomanjkanja učinkovitih pobud za slovensko šolstvo s strani pristojnih javnih uprav so danes vsaj tri višje in nižja srednja šola, ki imajo svoj sedež v stavbi nekdanjega malega semenišča v ul. Alviano, brez prostorskih perspektiv, ker je iztekla najemniška pogodba med goriško občinsko upravo in lastnikom stavbe.

Kot izvoljeni predstavniki pretežno slovenskega prebivalstva imamo politično in moralno dolžnost, da izrazimo svojo zaskrbljenost nad nevzdržnim obstoječim stanjem in da zahtevamo predvsem od goriške občinske in goriške pokrajinske uprave, ki imata, ob upoštevanju različnih pristojnosti, največjo odgovornost za šolske prostore, da mimo načelnih izjav dobre volje vprašanje slovenskih šolskih stavb tudi dejansko rešita.

Glede na nujnost posegov je potrebno vprašanje razčleniti v dva dela: zadnje vesti v zvezi s stavbo bivšega malega semenišča dajejo vprašanju odkupa te stavbe prednost, zato je občinski svet mnenja, da bi tovrstna rešitev zagotovila primeren sedež za slovenske, predvsem višje srednje šole; ob tem pa ostaja še vedno odprto vpra-

šanje gradnje slovenskega šolskega središča v južnem delu mesta na že predvidenem in temu namenjenem zemljišču, kjer naj bi našle svojo lokacijo vsaj osnovne šole in v primeru, da bi odkup malega semenišča ne bil izvedljiv, tudi vse druge slovenske višje in nižja srednja šola.

Doberdobski občinski svet poziva goriško občinsko in pokrajinsko upravo, naj usklajeno izdelata jasne in konkretne smernice in naj poiščeta sredstva za globalno rešitev vprašanja stavb za slovenske šole v Gorici; občinski svet se obvezuje, da bo po svojih močeh in pristojnostih pomagal vprašanje reševati.

Učenci vseh slovenskih goriških osnovnih šol

v a b i j o

ob evropskem letu glasbe na koncert

VSE POJE

Goriška stolnica, 14.12.85, ob 10. uri.

OBČNI ZBOR SLORI-ja

Predsednik upravnega odbora Slovenskega raziskovalnega inštituta sklicuje na temelju 6. člena pravilnika 11. redni občni zbor, ki bo v četrtek, 19. decembra 1985, ob 20. uri v prvem in ob 20.30 v drugem sklicanju, v Gregorčičevi dvorani v Trstu, ul. sv. Frančiška 20.

Dnevni red:

1. Poročilo o delovanju inštituta.
2. Odobritev letnega obračuna in proračuna.
3. Razno.

—O—

V sredo je na Inštitutu za vzhodne jezike in literaturo v Vidmu predaval profesor Milko Matičetov, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, o rezultatih dveh stoletij raziskovanj v Reziji.

Dijaki na ekskurziji v Beneški Sloveniji

Dne 11. novembra smo se dijaki vseh petih razredov trgovskega zavoda »Žiga Zois« v Gorici odpravili na enodnevni izlet v Beneško Slovenijo.

Po enourni vožnji smo dospeli do Čedad, kjer smo se z avtobusom ustavili v predmestju, nato pa peš nadaljevati pot do poslopja, poimenovanega po »Ivanu Trinku«, kjer smo se srečali z nekim učiteljem. Ta nam je zelo lepo orisal današnje stanje Beneških Slovencev v videmski pokrajini. Povedal nam je, da nimajo slovenskih šol in so pri oblasteh največkrat neupoštevani. Vedno bolj pa iščejo izobrazbe v materinem jeziku in zato so vseskozi povezani s svojo zgodovino. Izrazil je željo po sodelovanju z goriškimi in tržaškimi Slovenci, saj to lahko močno pripomore k utrjevanju narodne zavesti.

Vsekakor je bil razgovor zelo zanimiv in poučen. Nato smo odpotovali do Špetra, kjer smo si z velikim zanimanjem ogledali edini beneški vrtec z dvojezičnim pou-

kom. Poleg vrta imajo v tej stavbi tudi glasbeno šolo, v kateri je vpisano veliko število mladih.

Po kosilu v bližnjem Dijaškem domu smo se odpravili na Trčmun, kjer nas je presenetil poleg močnega vetra tudi sneg. Na žalost si nismo ogledali Trinkovega doma, pač pa samo njegov grob. Spomnili smo se velikega moža, ki je bil zelo zaveden Beneški Slovenec in pesnik. Zadnja etapa našega izleta je bil ogled tovarne Beneco, ki izdeluje zimske čevlje in telovadke »Kronos«. Pozorno smo sledili razlagi ravnateljice o nastanku tovarne in njenem velikem pomenu, ki ga ima na italijanskem tržišču športne obutve. V tvrdki delajo večinoma slovenski izvedenci. Lahko smo veseli, da predstavljajo v italijanski javnosti slovensko gospodarstvo in športne izdelke.

Veseli smo se vrnili domov, z upanjem, da se bomo z Beneškimi Slovenci še kdaj srečali.

Mž. Tč.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Opera za tri groše v izvedbi Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice

Ansambel Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice je za svojo drugo letošnjo uprizoritev izbral delo enega najbolj prominentnih dramatikov 20. stol. — Opero za tri groše Bertolda Brechta. Morebiti je najpomembnejša črta, ki označuje Brechtovo življenje in njegov umetniški opus, protimeščanska nastrojenost zvezana z nekakšnim »romantičnim marksizmom«, ki je tipična nazorska sestavina evropske humanistične inteligence prve polovice tega stoletja.

Opera za tri groše je Brechtova prireditev Berške opere Angleža Johna Gaya, ki je nastala že v prvi polovici 18. stol. Razumevanje temeljnega vzgona in sporočila tega Brechtovega dela je zato možno šele ob soočenju časa in prostora, v katerem je svojo dramsko adaptacijo ustvaril Bertold Brecht. Gre za soočanje razsvetljske Anglije in medvojne, prednacistične Nemčije.

Razsvetljenje je bil čas, ko se je podirala srednjeveška fevdalna družba. Duh časa je bil duh svobode, duh naravnopravne enakosti vseh ljudi, duh emancipacije, porajajoče se vere v porajajočo se znanost, v človeški razum... Človek ni bil več predvsem grešnik, potreben božje milosti, temveč predvsem stvaritev božje narave — s pomanjkljivostmi vred — in kot tak usmerjen v tostranstvo. Razsvetljenje sicer ni spodrinilo vseh ostalih duhovnih, zlasti versko-političnih gibanj, je pa kot ideologija intelektualne elite časa bistveno vplivalo nanje.

Tudi Brechtov čas, to je čas weimarske republike, je bil čas razkroja in novih upov. Nemška monarhija je razpadla in v revolucionarnem zagonu se je rodila demokratična republika. Socialistična ideologija je obljubljalna popolno emancipacijo človeka. Če je bilo prosvetljenje predvsem ideologija elite, potem je bila socialistična ideologija predvsem ideologija množic. Človeštvu je obljubljalna korak naprej v korakanju proti zadnjemu smotru zgodovine, kot ga je določil Marx in ga imenoval komunizem. Človek naj bi se dokončno osvobodil vseh družbenih spon in zaživel kot svobodno, ne po prisili, temveč po notranji nujni ustvarjalno bitje.

V razsvetljskih in marksističnih idejah je prisoten isti, čeprav ne vsebinsko enak, revolucionarni zagon in ta je utelešen tako v Gayevi

kot Brechtovi Operi. Tu je tudi njuno poglavitno duhovno stičišče, zato ni slučaj, da so napevi in songi tako iz Gayeve kot Brechtove Opere take rekoč ponarodeli v tako različnih krajih in časih kot sta razsvetljska Anglija in prednacistična medvojna Nemčija.

Nekolikanj banalno rečeno, je temeljno sporočilo Gayeve opere, ki mu je bilo razsvetljsko občinstvo tudi v največji meri pripravljeno verjeti, nekako tako: vsi smo krvavi pod kožo. Lopovi in odličniki, vsi so si enaki. Kradejo in ubijajo eni in drugi, le njih metode so različne. Zadnja počestnica in zadnji berač imata svoj ponos in svoje dostojanstvo, prav tako kot najzlahtnejša kralj in kraljica. Če odličniki bolj dostojanstveno ubijajo, prek plačanih rabljev, potem lopovi tolikanj bolj dostojanstveno umirajo. Račun je tako poravnan.

Ta motivika je staro angleško rokovnjaštvo od Robina Hooda naprej, ki je le njen še aristokratski, še ne povsem ljudski predhodnik, in se razteza vse do sodobnih ameriških kriminalno-kavbojskih motivov. Gre za anglosaško strpnost do obešenjaštva, ki celo v mafiji išče in najde

sestavine, ki jih je moč razumeti, čeprav ne odobravati. Gre za spravo med rabljem in njegovo žrtvijo, kjer oba dostojanstveno odigrata vlogo, ki jima jo je namenila neizogibna usoda, oba v svesti si svojega greha in krivde.

Brechtovo sporočilo je bolj zamotano, njegovo občinstvo pa ga v glavnem sploh ni dojelo in je ostajalo na nivoju dožemanja angleškega razsvetljskega občinstva. Najbrž prav zato sam Brecht svoje ponarodele in tudi finančno uspešne Opere ni maral. Če je Gay sicer sporočal, da sta lopov in odličnik nič več kot grešna človeka, a je še vedno strogo ločil, kdo je lopov in kdo odličnik, potem je hotel Brecht narediti korak dlje: hotel je dokončno zbrisati mejo med lopovom in odličnikom in ju razbremeniti greha in krivde. Lopov in odličnik sta de facto enaka. Navidezna razlika med njima in njun navidezni greh sta le posledica zgrešenega, nepravilnega stroja družbe. Gre za opredelitev, da je človek v bistvu dober, če so njegova dejanja slaba, pa je to edinole zaradi nepravilno urejene družbe.

Uprizoritev Brechtove Opere v izvedbi novogoriškega gledališča je režiral gostujoči poljski režiser Jan Skotnicki. Sam režiser pravi, da se v Operi skrivajo mnoge pasti za režiserje: past imenovana kabaretna verzija, past veliki glasbeni show, past trezni soerealizem ipd.

Če igro gledamo in poslušamo kot opero, je to neizbežno lahko edinole slaba opera. Če jo poskušamo dojemati predvsem kot dramsko delo, je treba ugotoviti, da je to tudi dramaturško zelo revna igra. In vendar igra izžareva neko skrivnostno moč, prav v tem pa je njen izziv in čar.

Bučarjev esej o narodni spravi

V številki 41/42 prinaša Nova revija esej Franceta Bučarja, v katerem avtor razmišlja o narodni spravi kot o prepovedani temi v slovenski javnosti. Avtor najprej čestita Spomenki Hribar, ki je to temo javno načela, za njen moralni pogum in ugotavlja, da je to vprašanje zadelo prav v srž narodne biti, kar da je razvidno že iz odzivov vrhov političnega življenja v Jugoslaviji. Nadalje Bučar meni, da je razdražen in prizadet odziv neumesten, ker je sožitje edina pot, ki pelje v boljše prihodnost in to ne le v narodnem okviru pač v okviru človeštva sploh. Meni, da spravo priznavata kot izhodišče tako humani socializem kot resnično krščanstvo.

Bučar ugotavlja, da je izrazito preozko tisto gledanje, ki išče edino sprejemljivo obliko ljudskega sožitja v ozkosrčnih in prepotentnih ideologijah. Iz tega Bučar izvede sklep, da je na-

rodna sprava danes v prvi vrsti odrekanje ozkosrčnim ideologijam.

Zatem Bučar analizira zgodovinske korenine narodnega razdora in ugotavlja, da slednje poganjajo iz tragične izbire med vojno, ko so bili Slovenci soočeni ali z vstopom v NOB in s tem s podporo sovjetizaciji družbe ali pa proti sovjetizaciji in s tem tudi proti NOB. Bučar ugotavlja, da je vsekakor nesporno, da je država, ki je izšla iz revolucije, bila ukrojena po vzoru Sovjetske zveze. Tudi današnja jugoslovanska država naj bi imela še vse poglavitne sestavine sovjetskega modela, z leninizmom kot uradno ideologijo vred.

Bučar nato ugotavlja, da je sleherni ideologija le slovar vnaprej pripravljenih receptov za reševanje političnih problemov, ki zato v razmerah hitrih in kompleksnih sprememb nujno zastari. Meni, da velja tako za ureditve na Vzhodu kot na Zahodu, da v svojih temeljnih predpostavkah izhajajo še iz dobe prosvetljenstva in naj bi kot take bile neustrezne za sodobne razmere. Izjema ni in ne more biti niti leninizem, čeprav so njegovi snovalci menili, da so na vsa vprašanja odgovorili enkrat za vselej, pribija Bučar.

Bučar nato ugotavlja, da leninizem nikoli ni bil ideologija Osvobodilne fronte. Citira Edvarda Kardelja, ki je na prvem kongresu Ljudske fronte 1945 dejal: »Nekateri mislijo, da je enotnost v Narodnoosvobodilni fronti nezdržljiva z obstojem celih strank v Narodnoosvobodilni fronti. Takšno gledanje je zmotno. Narodnoosvobodilna fronta po svojem razredno socialnem sestavu ni homogena organizacija. V tem pogledu predstavlja blok in to blok delavcev, kmetov in srednjih slojev, pri čemer ta blok ne izključuje udeležbe tudi drugih svobodoljubnih elementov. Povsem možno je, da v takem bloku obstajajo tudi stranke, pod pogojem, da so to dejanska stran-

Zgodovina Cerkev v Albanščini

O Albaniji in njeni zgodovini ter kulturi zelo malo slišimo in vemo. Zato pomeni velik kulturni dogodek, da je izšel v Zagrebu albanski prevod »Zgodovine Cerkev«, ki ga je pred leti izdala znana založba Jacka Book.

Prevod so oskrbeli Albanci s Kosova, izdala pa ga je založba »Drita«, ki jo vodi albanski škof Nike Prela. Prevajalci so k vsakemu zgodovinskemu obdobju iz svetovne zgodovine Cerkev dodali še poglavje, v katerem so obdelali zgodovino albanske Cerkev.

Krščanska vera je med Albanci izpričana že v najzgodnejših stoletjih. Seveda je albanska Cerkev doživljala s svojim narodom vse lepe, a predvsem težke trenutke, ki jih zgodovina ni prihranila. Tako so pri zgodovinarjih vzbudila posebno zanimanje poglavja, posvečena verskemu

življenju Albancev pod turško oblastjo, oziroma usodi onih, ki so pred Turki zbežali v Italijo. Albanski zgodovinarji so posvetili posebno poglavje tudi zgodovini albanske Cerkev v polpretekli dobi, skoraj do današnjih dni. Tako so zbrali dragoceno in neobjavljeno gradivo, ki pričča o tem, da albanska oblast tudi danes zelo negativno gleda na versko življenje svojih državljanov; preganja jih in celo fizično uničuje. Zanimive so strani, ki obravnavajo albansko manjšino v Jugoslaviji in njeno versko življenje.

Albanci so torej, sicer izven meja svoje matične države, dobili svojo »Zgodovino Cerkev«. To pa je publikacija, ki pomeni važen kulturni dogodek za vsak narod, toliko bolj za narod, ki mora skrivati svojo versko prepričanje in narodno zavest.

Sodobno kmetijstvo

Radič je pozimi zelo cenjena solatnica. Čeprav ima majhno hranilno vrednost, je za zdravo prehrano izredno pomemben, saj vsebuje različne vitamine, največ vitamina C, rudninske snovi ter snov, ki uravnava prebavo ter pospešuje presnovo in kroenje krvi. Radič priporočajo zlasti sladkornim bolnikom, ker zmanjšuje količino sladkorja v krvi in seču. Če radič sorte *verona* in *goriški* posejemo ob koncu maja ali junija, se do novembra razvijejo 2 do 4 cm debeli koreni. Na območjih, kjer ni veliko snega, jih izkopamo neposredno pred siljenjem, navadno v začetku novembra.

Sorti *palla rossa* in *Pal di zucchero* že na njivi ali vrtu oblikujeta čvrsto glavo. Če smo ju posejali v začetku avgusta, razvijeta do začetka novembra čvrste glave. Manjšo gredo radiča pokrijemo s poletilensko folijo. Že v začetku oktobra postavimo tunel. Če je jesen topla in deževna, radič pokrijemo tik pred začetkom mraza. Če to storimo prej, pod folijo radič bujno raste, preveč dozori in je zato manj primeren za shranjevanje. Če pa raste počasi, postavimo tunel prej in glave so do mraza bolj razvite.

Če ga populimo in zložimo v tunel, se obrdri samo do prvega mraza. Radič, ki se v zemlji ukorenini, prenese hujši mraz. Ob odjugah začne rasti in znaki poškodb zaradi mraza izginejo. V tunelih ga uspešno shranimo do januarja. Ob hujšem mrazu nad prvi tunel postavimo še drugega in ga pokrijemo s folijo. Razdalja med njima naj

Shranjevanje in siljenje radiča

bo deset centimetrov. Folijo je treba dobro napeti, da pod pritiskom snega ali vetra ne začne delati žepov ali se sesedati. Če se folija dotika rastlin, listi pozebejo in propadajo. Radič pod njo večkrat preglejmo in prezračimo. Pobiramo ga ob otoplitvah ali v opoldanskih urah, ko ne zmrzuje.

Ker se pod »pokrovom« rade naselijo miši, pred prekrivanjem v zemlji ali po njej nastavimo vabe. Radič uspešno skladiščimo tudi v kletih pri temperaturi do 5 stopinj Celzija in relativni vlagi 90%. Če klet ni primerno vlažna, posamezne glave zavijemo v časopisni papir, ker s tem zmanjšamo izhlapevanje in širjenje gnilobe. Shranjujemo ga dobro zavitega tudi v drugih zavetnih prostorih, saj radič vzdrži do minus pet stopinj, pri nižjih temperaturah najprej pozebejo zunanji listi, glavica v notranjosti pa je še uporabna. Pri temperaturah pod minus deset do minus petnajst stopinj se ohranijo samo izredno dobro oblikovane glave sladkornega radiča, glave sorte *palla rossa* pa pomrznejo že pri temperaturi minus pet stopinj.

Radičeve korenine silimo pri temperaturi 12 do 18 stopinj Celzija. Rozete dorastejo v 3 do 5 tednih. V treh tednih nastanejo rozete pri temperaturi 20 stopinj, vendar so izredno rahle. Enako pomembna je vlažnost zraka, ki mora biti najmanj 70 odstotkov, sicer se listi posušijo ali ovenejo. V preveč vlažnem zraku se rada razvije gniloba.

Korene spravimo v zaboje visoke do 20

centimetrov, po navadi euega poleg drugega. Zemlje ne potrebujemo. Zato jih prenesemo v teman prostor, da se litne žile obelijo, listi pa dobijo rdečo barvo. Takrat korene dobro zalijemo.

Ob koncu siljenja lahko temperaturo zvišamo za dve do tri stopinje in s tem pospešimo ras trozet. Če smo za domačo rabo vzgojili zelo malo korenov in če želimo pobrati čimveč siljenega radiča, korene postavimo na toplo in že po dveh tednih začnemo obirati liste. Če dobro zalivamo, poganjajo iz sredine srca vedno novi listi. Šele ko srčni listi ne rastejo več, pobereemo tudi manjše liste in korene zavržemo. Posadimo jih lahko tudi v zemljo in redno zalivamo, da imajo dovolj vlage za rast listov. Če vsaka dva tedna vlagamo nove korene, lahko pobiramo siljen radič od decembra do februarja. Radič sorte *vitlof*, ki naredi bele, podolgovate in zelo čvrste glave, so ponekod silili v zemlji tako, da so korene posadili v ogrevano gredo in pokrili z 20 centimetrov visoko plastjo zemlje. Novejše selekcije silijo tako, da korenov ne pokrijejo z zemljo, ampak s črno folijo in iz korenov se razvijejo bele glave. Lahko jih silimo tudi tako, da jih postavimo v vodo, ki ima temperaturo 18 stopinj, v prostoru pa mora biti vsaj 13 stopinj. Glave sorte *vitlof* so primerne za rezanje, ko imajo premer vsaj 3 centimetrov in so dolge 9 centimetrov. Siljenje radiča zahteva veliko ročnega dela, saj moramo korene najprej izkopati, vsakega posebej očistiti, sortirati, vzdrževati primerno temperaturo in vlago ter ob pobiranju tako obrezati rozeto ali glavico, da ostane na njej del korena. Če v prostorih, v katerih silimo radič, temperatura močno niha, se med razvojem

dalje na 8. strani ■

DUŠAN ČERNE

Zakaj smo in ostanemo Slovenci

V.

NARODNO MEŠANI ZAKONI

4. Slovenstvo bomo ohranjali in gojili tudi s tem, da bomo čuvali svojo kri. Zato je dolžnost vsakega Slovenca in Slovenke, da pri izbiri zakonskega druga upoštevata narodnostne ozire. Osnovna celica vsakega naroda je družina. Družina ne skrbi samo za narodov naraščaj, temveč nudi pripadnikom naroda tudi prvo in temeljito vzgojo. Celotna vzgoja pa mora biti v skladu z značajem narodne individualnosti staršev. Takšno vzgojo bo pa prejel otrok samo, če oba roditelja pripadata isti narodnosti. Če zakonca nista iste narodnosti, so otroci izgubljeni za eno izmed narodnih skupnosti. Otroci iz takšnih zakonov so narodno razdvojeni, ker ne vedo, komu pripadajo. Navadno jih zajame narodnost tistega roditelja, ki je močnejša osebnost, ali pa narodnost okolja, v katerem stalno živijo. Dalje je v mešanem zakonu tudi eden izmed zakoncev v stalni nevarnosti, da se potujči. Običajno se odtuji zakonec, ki je slabotnejša osebnost in živi v tujem okolju. Mešani zakoni pa niso priporočljivi tudi s stališča zakona samega. Različna duševna struktura, drugačna kulturna vzgoja, drugačno dojetanje moralnih zakonov,

drugačni običaji roditeljev in morebitni politični spori med narodoma, katerima pripadata roditelja, utegnejo sčasoma slabo vplivati na sožitje zakoncev in privedi zakon do poloma.

Če dosedanje ugotovitve veljajo za vse narodnostno mešane zakone, kaj naj rečemo o takih zakonih na Tržaškem in Goriškem?

Zaradi tukajšnjih izredno ostrih političnih in kulturnih razmer so pogoji za sklepanje takšnih zakonov pri nas popolnoma neugodni ter skrajno škodljivi za slovensko skupnost. Zakaj? Predvsem zato, ker v italijansko-slovenskem zakonu italijanski duh nikdar ne zna slovenskega jezika, medtem ko slovenski navadno dobro obvlada italijanščino. Posledica je, da v takšni družini govorijo stalno samo italijansko. Zaradi tega se slovenski duh običajno odtuji svoji narodnostni skupnosti in potujči, otroci se pa prištevajo med Italijane. Mnogokrat se celo zgodi, da je italijanski zakonski drug povrhu še velik šovinist. V takem primeru je skoro gotovo, da bodo otroci postali šoviniisti ter zatiralci slovenstva. V podkrepitev mojih trditev bi lahko navedel nešteto primerov, toda dovolj je, da se malo ozrete okrog sebe, pa se boste sami prepričali, kako je z mešanimi

zakoni pri nas. Priznati sicer moramo, da je tudi nekaj častnih izjem, kjer so slovenski zakonski drugi pokazali svoj narodni ponos ter vzgojili otroke v spoštovanju do obeh narodnosti, toda te izjeme so zelo redke in samo potrjujejo splošno pravilo. Na podlagi opazovanja tukajšnjega življenja pridemo do treh važnih zaključkov, in sicer 1. da se v italijansko-slovenskih zakonih skoraj vedno slovenski zakonec potujči in zavestno odpade od svoje narodnosti, 2. da se otroci v takšnih zakonih vzgajajo zgolj v italijanskem duhu ter 3. da otroci iz takšnih zakonov postanejo mnogokrat šoviniisti. Torej v tukajšnjih mešanih zakonih se javljajo narodno odpadništvo, enostranska narodnostna vzgoja in šovinizem. Vsi ti pojavi so pa nemoralni. Ker se javljajo v tukajšnjih italijansko-slovenskih zakonih, je naša dolžnost takšne zakone odločno odsvetovati ter iz njih izvirajoče odpadništvo in šovinizem moralno obsoditi. Za vsakega zavednega Slovenca velja navodilo: izbiraj si zakonskega druga med svojo narodnostno skupnostjo, če nočeš, da bi zavestno odpadel od svojega naroda.

Pri obravnavanju etičnih dolžnosti do slovenstva naletimo na pojave narodnega odpadništva, narodne brezbriznosti, mlaknosti ter izkoreninjenosti. Kaj je pravzaprav narodno odpadništvo? Kdo odpade od svojega naroda? Kdor se vedoma in prostovoljno izloči iz narodne skupnosti ter zavrže dolžnosti, ki jih ima do nje. Marsikdo bo oporekal z vprašanjem, ali se nekdo meni nič tebi nič sploh more izločiti iz svo-

BUČARJEV ESEJ O NARODNI SPRAVI

■ nadaljevanje s 6. strani

ke, ki izražajo težnje in interese tega bloka oziroma njegovih sestavnih delov in ne reakcionarnih sil naše dežele.«

Iz navedenega Bučar povzame sklep, da ekskluzivizem leninistične ideologije nima niti zgodovinskega niti teoretičnega niti praktičnega opravičila. Bistvo narodne sprave naj bi tako bilo v dopustitvi vsem, ki pristajajo na temeljni program OF, da ga iz teh izhodišč dopolnjujejo in naprej razvijajo. Narodna sprava je tedaj vrnitev na temeljni program OF, tiste fronte, ki je koalicija različnih strank, različnih pogledov in nazorov, ki pa jih vse družijo sprejemanje demokracije in svobode posameznika kot temeljne vrednote, na katerih se lahko povezuje in upravlja slovenski narod. Sprava naj bi tako bila s svojim pogledom uperjena v bodočnost in naj ne bi od nikogar zahtevala, da dela javno pokoro za preteklost.

V zaključku svojega eseja Bučar ugotavlja, da sovjetizacija slovenske družbe, kot stalno prisotni dejavnik narodnega razdora, onemogoča razmah slovenskega narodnega duha in njegovih ustvarjalnih sil. Sovjetizacija naj bi bila tujek v slovenskem narodnem telesu, ki ni nastal iz narodovega duha in zato onemogoča, da bi Slovenci bili in ostali to, v kar jih je oblikovala zgodovina, onemogoča, da bi resnično živeli iz svojih lastnih, evropskih korenin.

SHRANJEVANJE IN SILJENE RADIČA

■ nadaljevanje s 7. strani

rdečih rozet rada pojavlja bakterijska gniloba, ki lahko uniči robove radiča, včasih pa segnijo tudi cela rastlina. Zato vlagajmo samo zdrave korene, poškodovane zavrzimo. Z. T.

je narodne skupnosti ter se proglasiti za uda tujega naroda? Saj je narodnost nekaj, kar nam je že z rojstvom dano, in je zato nespremenljivo. Narodnosti ne more menjati z enostavno odločitvijo. Odpadništvo je zatorej velik nesmisel in očitna laž.

Pri odpadniku opazimo, da skuša postati ne samo na zunaj, temveč tudi v notranjosti član tujega naroda. Da bi to dosegel, si prizadeva, kako bi z opičjim posnemanjem vsega tujega spremenil svojo prirojeno duševnost in značaj. V ta namen stalno izvaja nasilje proti svoji naravi. Torej je odpadništvo tudi zločin proti naravi.

Ker nam je narodnost po naravi dana, je izraz Stvarnikove volje. Naša dolžnost je, da smo pripravljeni biti resnično tisto, za kar nas je namenila božja volja. Zavestno odpadništvo je torej tudi upor proti Bogu in zato velik greh.

Odpadništvo pa je tudi znak skvarjene duševnosti. Zakaj? Zato ker ljudje navadno odpadejo od svojega naroda iz lakomnosti, zaradi želje po lagodnem življenju in bolne častihlepnosti, same lastnosti in strasti, ki uničijo celotno duševno ravnovesje v človeku ter ga pripravijo do najbolj absurdnega dejanja: do poskusa uničenja svoje narave.

Nagibi, ki pripeljejo do odpadništva, so skrajno nečastni in nizkotni. Imenoval bom samo nekatere, ki se pri nas javljajo najbolj pogostoma. To so oportunitizem, občutek manjvrednosti in strah. Za dobičkonosen posel, za bogato zakonsko zvezo, za

Velerodni gospod

SENATOR JURI BOMBIG
komisar goriške občine.

V zadnji številki »Goriške Straže« sem bral, da Ste se Vi nasproti poslancu dr. ju E. Besednjaku izjavili zoper to, da bi slovenski otroci, ki obiskujejo ljudske šole v Gorici, imeli pravico do par tedenskih ur slovenskega pouka.

Dovolite mi, gospod senator, da Vas o tej priliki spomnim na dogodek iz leta 1922. Nekega popoldne Ste me našli v čakalnici Južne železnice v Gorici in Ste me vprašali, kaj prav za prav Slovenci želimo glede na ljudske šole v Gorici. Odgovoril sem Vam na kratko: »Popolno slovensko ljudsko šolo z obveznimi dodatnimi urami v italijanskem jeziku. Vsaka druga rešitev je krivična in v nasprotju s krščanskimi načeli o enakopravnosti narodov, ki žive v isti državi.« Vi Ste tedaj odgovorili: »Bodite vendar zadovoljni z laško šolo. Vaši otroci pa bodo imeli 2 ali 4 ure tedenskega pouka v materinem jeziku in bodo tako popolnoma obvladali svoj jezik. To ni nikakor krivično; krivično bi bilo, ko bi Vam odrekli dodatne ure v materinem jeziku.«

Gospod senator! Pretekla so komaj tri leta in Vi ste svoje načelo o pravičnosti in krivičnosti popolnoma prevrgli. Kako naj si to spremembo tolmačim? Ali se je pri Vas uresničil rek »Honores mutant mores«, ali pa Ste zavrgli temeljno načelo krščanstva in Ste popolnoma zabredli v paganski nacionalizem.

Iz naše preteklosti

Ni moja naloga, da bi od Vas tirjal javnega odgovora, ki ga itak nikdar ne bi dali; dovolil pa sem si opozoriti Vas na gorenji dogodek, ki priča, da s Svojim sedanjim zanikanjem bornih dodatnih slovenskih ur ne nastopate z našo manjšino niti moško niti kavalirsko.

Z najodličnejšim spoštovanjem

Šček Virgilij, bivši drž. poslanec.

Goriška straža, 18. novembra 1925

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

NOËL COWARD

HUDOMUŠNA PRIKAZEN

Režija Dušan Mlakar

PREMIERA

v petek, 13. decembra, ob 20.30 - ABONMA RED
A - premierski

v soboto, 14. decembra, ob 20.30 - ABONMA RED
B - prva sobota po premieri

v nedeljo, 15. decembra, ob 16.00 - ABONMA RED
C - prva nedelja po premieri

v torek, 17. decembra, ob 16.00 - ABONMA RED
I - mladinski

v sredo, 18. decembra, ob 20.30 - ABONMA RED
D - mladinski v sredo

v četrtek, 19. decembra, ob 20.30 - ABONMA RED
E - mladinski v četrtek

v soboto, 21. decembra, ob 20.30 - ABONMA RED
F - druga sobota po premieri

v nedeljo, 22. decembra, ob 16.00 - ABONMA RED
G - popoldan na dan praznika

lepo službo, za nekaj puhlega civilizacijskega blišča, zaradi strahu pred lastno senco, je tak človek pripravljen zavreči veliko vrednoto, pljuniti na svoj duhovni obraz, poteptati svoje človeško dostojanstvo, se upreti etičnim zakonom in Bogu. Hujša izprijenost je za vernega človeka samo še neposredni odpad od Boga.

NARAVA SE MAŠČUJE

Kot je znano, so ljudje v vseh časih smatrali narodne odpadnike in izdajalce za človeške izmetke. O njih so vselej govorili s prezirom in ogorčenjem. Njihovo dejanje so kaznovali z najhujšimi kaznimi. Toda o tem ne bom govoril, ker so stvari vsem več ali manj znane. Nas bolj zanima, kako se pri odpadniku maščuje sama narava. »Zatiran in nasiljevan značaj se lahko pokvari v najhujši izrodek. Često se vprašujemo, zakaj se pojavljajo primeri človeškega vampirstva tako pogosto ravno v nemškem narodu. Ne moremo si odgovoriti drugače, kakor z zgodovinskim dejstvom, da so ravno Nemci izmed vseh evropskih narodov zatrli in absorbirali največ ljudi tujih narodnosti. Posiljene narodnostne moči izumrlih plemen rovarijo sedaj v zmagovitem in se izživljajo v perverzih in grozotnih dejanjih« (J. Vidmar: Kulturni problem slovenstva).

Na podoben način si lahko razlagamo početje slovenskih in hrvatskih odpadnikov na Tržaškem in Goriškem. Ali ne nosijo prav ti renegati velik del krivde za vse gorje, prizadeto primorskim Slovincem v zadnjem stoletju? Le prelistajmo zgodovinske letopise, pa bodo pred nami mrgolela imena naših odpadnikov, ki so pripomogli do objave kakega prav ostrega protislovenskega ukrepa, sodelovali v kaki ustanovi s potujčevalnimi nameni, hujskali drugorodce na Slovence, vohunili in ovajali naše ljudi oblastvom, se odlikovali pri požigih naših narodnih domov in vasi in sodelovali pri Kajnovih umorih. Človek se z grozo vprašuje, kako se more prav v odpadnikih razdivjati takšna pokvarjenost. Za preudarnega človeka je to logična posledica nasiljevanja narave. Ko človek odpade od svoje narodnosti, napravi najusodnejši korak v svojem življenju. Takrat si zlomi hrbtenico svojega značaja. Zategadelj bo ostal vedno moralni pohabljenec. In ker nima več značaja, bo nekega dne z isto lahkoto zatajil svoje starše, svojo vero, svojo zakonsko zvezo, sploh vse vrednote, le če bo to godilo njegovim nagonom. S posebnim sovraštvom se bo vrgel na bivše sonarodnjake, ker ga ti že s svojo navzočnostjo stalno opominjajo na njegovo nečastno dejanje. V skladu z običajno psihološko zločinca si bo z vsemi sredstvi prizadeval, da bi tudi tisti, ki so ostali zvesti samim sebi, izdali svoj narod. In ker mu ti nočejo slediti, jim skuša v svoji onemoglosti na vse načine škodovati. Pri vsem tem je zelo žalostno, da se odpadnikova pokvarjenost mnogokrat prenese na njegove otroke. In tako vidimo, kako iz narodnih odpadnikov in izdajalcev raste rod neznačajnežev.

(Dalje)